



LAVA

Lapsivaikutusten

arviointi

Salon kaupungin ohjeistus lapsivaikutusten arviointien tekemiseen

Hyväksytty kaupunginhallituksessa 24.4.2023

Sisällys

- ✓ Lapset ja nuoret Salon kaupunkistrategiassa
- ✓ Ohjaava lainsäädäntö
- ✓ Lapsivaikutusten arvioinnin vaiheet



Lapset ja nuoret Salon kaupunkistrategiassa



Monipuolinen ja laadukas koulutustarjonta mahdollistaa elinikäisen oppimisen ja avaa nuorille erilaisia uravaihtoehtoja ja työllistymismahdollisuuksia. Salo tarjoaa yrityksille toimivat puitteet menestykselle sekä nuorille siivet ja juuret.



Otamme lapset ja nuoret mukaan kehittämään asuin- ja elinympäristöä ja huolehdimme ympäristönlapsiystävällisyydestä.



Huolehdimme lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista.



Olemme UNICEFin Lapsiystävällinen kunta.



Tarjoamme laadukkaat varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut sekä oikea-aikaisen avun ja tuen sitä tarvitseville.

Ohjaava lainsäädäntö ja muu ohjeistus

Lapsiin ja nuoriin sekä lapsivaikutusten arviointiin liittyvää ohjeistusta ja lainsäädäntöä löytyy runsaasti. Yhteistä näille on, että lainsäädäntö edellyttää lapsen edun mukaisuutta sekä lasten ja nuorten kuulemista heitä koskevissa asioissa.

Asiaan liittyvää sääntelyä löytyy mm. alla luetelluista kokonaisuuksista:

- YK:n Lapsen oikeuksien sopimus
- Perustuslaki
- Kuntalaki
- Maakuntalaki
- Hallintolaki
- Terveydenhuoltolaki
- Varhaiskasvatuslaki
- Perusopetuslaki
- Lukiolaki
- Laki ammatillisesta koulutuksesta
- Nuorisolaki
- Maankäyttö- ja rakennuslaki
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

Lapsivaikutusten arvioinnin vaiheet

1. Perustan luominen arvioinnille

- Varmista, että sidosryhmät (luottamushenkilöt, johtavat viranhaltijat, lasten parissa työskentelevät) tietävät, miten lapsivaikutusten arviointia tehdään ja mitkä sen tavoitteet ovat.
- Sovi sidosryhmien kanssa yhdessä siitä, miten lapsivaikutusten arvioinnista viestitään kuntalaisille/asukkaille, niin lapsille kuin aikuisille. Viestintävälineinä voivat olla esimerkiksi kuulemistilaisuudet, tiedotteet, verkkoviestintä, sometus
- Tunnista arviointiin liittyvä säädöskehikko sekä kuntastrategian sisältö.

2. Tunnista arvioinnin tarve

Keitä päätös koskee?

Suoraan 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria, esimerkiksi lähipalveluita, varhaiskasvatusta, lasten ja nuorten koulutusta, lasten, nuorten ja lapsiperheiden sosiaali- ja terveyspalveluita, lasten ja nuorten harrastustoimintaa, joukkoliikennettä, kevyen liikenteen väyliä tai lasten ja perheiden toimeentuloa

—> **tee lapsivaikutusten arviointi**

Epäsuoraan 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria, esimerkiksi aikuisten päihde- ja mielenterveyspalveluita

—> **arvioi tilannekohtaisesti lapsivaikutusten arvioinnin tarpeellisuus**

Isoa joukkoa 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria, esimerkiksi varhaiskasvatuksen palveluverkkoa, kouluverkkoa tai lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä koskevat asiat

—> **tee lapsivaikutusten arviointi**

Pientä joukkoa 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria, mutta lapsen hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä asiaa (esimerkiksi lastensuojelun avohuollon tukitoimien toteutusta koskevat asiat)

—> **tee lapsivaikutusten arviointi**

Haavoittuvassa asemassa olevia 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria, esimerkiksi vammaisia, kodin ulkopuolelle sijoitettuja tai maahanmuuttajalapsia ja -nuoria

—> **tee lapsivaikutusten arviointi**

Kiinnitä arvioinnissa erityistä huomiota heikommassa asemassa oleviin lapsiryhmiin, esimerkiksi vammaisiin tai muutoin toimintarajoitteisiin lapsiin, vähemmistöryhmiin kuuluviin lapsiin, kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lapsiin, vähävaraisissa perheissä eläviin lapsiin. Tunnista, haittaako päätös / toiminta jonkin lapsiryhmän hyvinvointia ja oikeuksien toteutumista.

Varmista, että päätöksenteossa voidaan ennakolta tunnistaa mahdolliset lapsiin kohdistuvat negatiiviset vaikutukset. Pohdi, voidaanko haittoja lieventää.

3. Arvioinnin laajuus ja menetelmät

Valmistelee isossa, koko kaupungin lapsia tai ikäluokkaa koskevassa, asiassa laajempi arvio, jossa hahmotetaan lasten näkökulmia mm:

- Keräämällä olemassa olevaa tietoa
- Esimerkiksi kouluterveyskyselyn hyödyntäminen lasten ja nuorten palveluita kehittäessä.

Valmistelee pienessä, tiettyä lapsiryhmää koskevassa merkittävässä asiassa rajatumpi arvio

- Esimerkiksi jos iltapäivätoiminta suunnitellaan siirrettäväksi toiseen toimipisteeseen selvitetään, mitkä ovat vaikutukset ao. alueen lapsille. Selvitä, miten tavoitetaan kohderyhmän lapset. Hyödynnä näiden lasten parissa työskentelevien asiantuntemusta, lapsia voidaan kuulla esimerkiksi koulussa.

Suunnittele menetelmät: miten ja mistä keräät tarvittavan tiedon?

- Kartoita olemassa oleva tieto, jota voi hyödyntää arvioinnissa. Esimerkiksi THL:n toteuttama Kouluterveyskysely, pienten lasten terveys- hyvinvointi- ja palvelut LTH-tiedonkeruu sekä muut tilastot, tutkimukset, paikalliset kyselyt ja kartoitukset.

Suunnittele täydentävät tarvittavat tietolähteet ja lasten kuuleminen.

- Mieti miten esität arvioitavan asian niille lapsille, joita asia koskee, lasten iän ja kehitystason mukaisesti.
- Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, mutta myös oikeus saada tietoa itseään koskevissa asioissa. Lapsilta ei vain kysytä mielipiteitä, vaan heille myös kerrotaan millaisesta päätettävästä asiasta on kyse, miten se koskee lapsia ja millaisia näkökulmia aikuisten on huomioitava asiasta päätettäessä.

3. Arvioinnin laajuus ja menetelmät

Vaikutukset arvioitaviin näkökulmiin

Suppea EVA:
Valmistelija arvioi,
konsultoi
tarvittaessa toisen
toimialan
asiantuntijaa.

Lieviä vaikutuksia
useisiin
näkökulmiin

Merkittäviä
vaikutuksia useisiin
näkökulmiin

Laaja EVA:
Arvio toteutetaan
asiantuntijoiden
yhteistyössä ja
sidosryhmiä
kuullaan

Ei tarvitse arvioida

Vähän vaikutuksia
harvoihin
näkökulmiin

Merkittäviä
vaikutuksia, mutta
harvoihin
näkökulmiin

Valmistelija arvioi,
konsultoi toisen
toimialan
asiantuntijaa sekä
tarvittaessa kuulee
sidosryhmiä.

4. Lasten osallisuus

Kuultavia lapsiryhmiä voivat olla esimerkiksi nuorisovaltuusto, lapsiparlamentti, oppilaskunnan hallitukset, tuki- ja kummioppilaat, varhaiskasvatusryhmät, luokat, koulut ja harrasteryhmät.

Muita kuultavia ryhmiä voivat olla esimerkiksi lasten vanhemmat tai lasten kanssa työskentelevät aikuiset.

Kuule niitä lapsia, joita asia koskee. Mikäli asia koskee tiettyä lapsiryhmää, kuullaan ao. lapsia eikä esim. nuorisovaltuustoa.

Käytä lasten kuulemisessa luovasti eri menetelmiä kuten piirtäminen tai valokuvaus yhdistettynä kerrontaan, sadutus, erilaiset toiminnalliset menetelmät, kirjoittaminen, lomakekysely, ryhmäkeskustelut.

Valmistaudu huolellisesti vuorovaikutukseen lasten kanssa. Miten kerrot asian sisällöistä ja miksi lapsia kuullaan? Miten lasten näkökulmat saadaan parhaiten esiin?

Huolehdi, että lapset pääsevät aidosti pohtimaan heihin kohdistuvia vaikutuksia sekä tuomaan esiin vaihtoehtoisia ratkaisuvaihtoehtoja ja ideoita.

Lasten osallistamisen menetelmiä löydät: <https://www.mll.fi/ammattilaisille/ammattilaisten-aineistot/>

5. Tiedon kokoaminen, analysointi ja vaihtoehtojen tarkastelu

Kokoa ja analysoi kaikki arviointia varten kerätty tieto, joka liittyy valmisteilla olevaan asiaan. Mikäli kyse on laajasta arvioinnista, hyödynnä analysointivaiheessa monipuolisesti eri alojen asiantuntijoita. Dokumentoi saatu tieto hyvin, niin se tukee tulevien arvoitien tekemistä.

Myös lapsia voi osallistaa tiedon analysointiin mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi koululuokka, oppilaskunnan hallitus, kokemusasiantuntijat tai nuorisovaltuusto voivat olla hyviä kanavia pohdinnassa.

Tunnista eri päätösvaihtoehtojen/toiminnan hyödyt ja haitat, joiden perusteella laaditaan kokonaisarvio eri vaihtoehtoista. Kokonaisarviossa eri vaikutuksia ja niiden merkittävyyttä punnitaan kokonaisuutena ja suhteessa toisiinsa. Punninnan perusteella laaditaan suositukset jatkovalmistelua ja päätöksentekoa varten. Suositukset voivat sisältää myös parannusehdotuksia tai vaihtoehtoisia esityksiä.

Pohdi kysymyksiä:

- **Miten päätös/toiminta voidaan toteuttaa lasten kannalta parhaalla mahdollisella tavalla?**
- **Miten negatiivisia vaikutuksia voidaan lieventää?**
- **Miten positiivisia vaikutuksia vahvistaa?**
- **Miten päätös vaikuttaa eri väestöryhmiin?**

6. Päätöksenteon valmistelu, seuranta ja päätöksestä tiedottaminen

Valmistele asia päätöksentekoon lapsivaikutusten arvioinnin näkökulmat huomioiden ja esitele mahdollisuuksien mukaan vaihtoehtoja. Valmistelussa on yleensä tarpeen huomioida esitetyn muutoksen lisäksi ainakin nykytilan jatkumisen vaikutukset lapsiin ja nuoriin. **Mittavissa päätöksissä tulee seurata** toteutuivatko vaikutukset ennustetusti, tuliko jotain yllätyksiä ja voiko päätöksestä saatua tietoa hyödyntää jatkossa.

Jos asiassa on päädytty ratkaisuun, että arviointia ei tarvitse tehdä, perustele ratkaisu esim.

- Vähäiset vaikutuksia harvoin näkökulmiin
- Lainsäädännöstä tai muusta sääntelystä johtuva muutos

Tiedota päätöksentekovalmistelusta, tulevasta esityksestä sekä tehdystä päätöksestä asianosaisia lapsia ja nuoria. **Kerro perustelusi tekemällesi esitykselle.**

Yhteyshenkilö:
kehittämissuunnittelija
Saija Karnisto-Toivonen
saija.karnisto-toivonen@salon.fi
02 778 2569